

بررسی شوخ طبعی دبیران دوره متوسطه در فرآیند تدریس

محمد لطیفی^۱، سید عباس رضوی^۲، عبدالله پارسا^۳

^۱ کارشناس ارشد برنامه ریزی درسی، دانشگاه شهید چمران اهواز (نویسنده مسئول)

^۲ عضو هیئت علمی گروه علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز

^۳ عضو هیئت علمی گروه علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز

چکیده

پژوهش حاضر با هدف آگاهی از میزان شوخ طبعی دبیران دوره متوسطه شهر شوش و میزان استفاده از شوخ طبعی توسط آنان در فرایند تدریس انجام شد. پژوهش حاضر یک پژوهش کمی و کاربردی است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دبیران دوره اول و دوم متوسطه شهر شوش در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ بود. حداقل حجم نمونه طبق جدول مورگان محاسبه شد و در مجموع ۲۲۴ دبیر با روش نمونه گیری تصادفی متناسب با حجم جامعه انتخاب شدند. داده‌های موردنیاز از طریق دو پرسشنامه گردآوری شد: الف) پرسشنامه شوخ طبعی (خشوعی و همکاران، ۱۳۸۸)، ب) پرسشنامه محقق ساخته «میزان استفاده از شوخ طبعی در تدریس». روایی پرسشنامه محقق ساخته با توجه به اتفاق نظر کارشناسان و طبق شاخص نسبت روایی لاوشه تعیین گردید. با استفاده از آلفای کرونباخ، پایایی پرسشنامه شوخ طبعی (خشوعی و همکاران) ۰/۹۶ و پرسشنامه محقق ساخته «میزان استفاده از شوخ طبعی» ۰/۹۱ تعیین گردید. برای تحلیل داده‌ها از آزمون‌های تی تک گروهی و ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. یافته‌های پژوهش نشان داد که شوخ طبعی کلی دبیران بسیار بالا است و در فرآیند تدریس شوخ طبعی متوسطی داشتند. به عبارت دیگر، به میزان متوسط از شوخ طبعی در فرآیند تدریس استفاده کرده‌اند. دیگر یافته این پژوهش نشان داد دبیرانی که به طور کلی شوخ طبع‌تر بودند، از شوخ طبعی بیشتری در فرآیند تدریس استفاده کرده‌اند.

واژه‌های کلیدی: شوخ طبعی، تدریس، ارتباط اثربخش، برنامه درسی، دوره متوسطه

مقدمه

یکی از انواع برنامه ریزی در تعلیم و تربیت، برنامه ریزی درسی است. از نظر اورنشتاین و هاکینز (۱۹۹۸)، به نقل از قادری، (۱۳۹۳) برنامه ریزی درسی به معنای فرآیند انتخاب دانش، نگرش و مهارت ارزشمند برای یادگیری در موقعیت های فرهنگی - اجتماعی مدرسه است. برنامه ریزی درسی به یادگیری و طراحی عناصر و عوامل مختلف آن مربوط می شود. یکی از این مراحل، اجرای برنامه درسی است که عمدتاً در قالب آموزش و تدریس خود را نشان می دهد. آموزش هم باید بیش از یک کار عملی باشد و این باید یک فلسفه برای اتخاذ و پیگیری در امور روزمره باشد؛ زیرا آموزش سنگ بنای هرگونه پیشرفت است. بنابراین، ما باید کیفیت و کارایی آن را تضمین کنیم تا این توسعه پایدار باشد (جیهن، رجب و مالتفن، ۲۰۲۰). از سوی دیگر، یکی از عناصر مهم در آموزش و تدریس، معلم است که در اجرای موفق برنامه درسی، نقش مهم و اساسی دارد. معلم محور تعلیم و تربیت رسمی است. نوع رفتار و گفتار معلم و به طور کلی شخصیت معلم به عنوان عنصری اثرگذار در تعلیم و تربیت همواره مورد توجه است. همچنین، معلم از دیرباز در فرهنگ اسلامی و ایرانی ما از جایگاه ویژه ای برخوردار بوده است و در برهه ی کنونی به عنوان کارگزار اصلی آموزش و پرورش، نقش محوری ایفا می کند. بنابراین بسیار مهم است که تواناترین افراد، در حرفه معلمی به کار گرفته شوند و به آنان فرصت داده شود که بینش و توانایی خود را طی دوران خدمت افزایش دهند. چگونگی ارتباط و برخورد با دانش آموزان و نوع رفتار معلم با آن ها، تأثیر مستقیمی بر میزان اثرگذاری و موفقیت معلم دارد. از این روست که بعضی از معلمان تأثیرات عمیقی بر شاگردان دارند و همیشه به عنوان یک الگو در ذهن شاگردان باقی می ماند. پس یکی از توانایی های مهم و حیاتی معلمان، توانمند بودن در تدریس است.

نگه داشتن دانش آموزان بصورت فعال و درگیر کردن آنها در طول یک سخنرانی طولانی، می تواند برای معلمان بسیار چالش برانگیز باشد (مسیک، هاشیم و اسماعیل، ۲۰۱۹) در این میان، یکی از ملاحظات مهم، نقش شوخ طبعی در کلاس درس و در فرآیند تدریس است. شوخ طبعی می تواند اخلاق و شخصیت معلمان را بازتاب دهد و یک مهارت مهم برای استفاده آنان در کلاس هایشان است (باکمن، ۲۰۱۰: ۴). با این وصف، یک معلم با مشاهده دقیق حالات یادگیرندگان می تواند، نحوه تدریس خود را با آنان هماهنگ سازد و حداکثر بهره را از فرصت کلاس ببرد. وظیفه یک معلم کارآمد و اثربخش این است که علاوه بر درک حالات شاگردان خود، بتواند آن ها را مدیریت نماید. البته این به معنی در دست گرفتن احساسات مخاطبان همانند داستان ها و فیلم های تأثیرگذار نیست. معلم باید بتواند حالات مثبت همچون توجه کردن، کنجکاوی، اعتماد به نفس و غیره را در شاگردان خود پدید آورد و یکی از آسان ترین راه های این کار، بهره گیری از شوخ طبعی در فرایند تدریس است (تامبلین، ۲۰۰۹: ۱۴). یکی از ویژگی های ممتاز و مهم معلمان، استفاده به موقع از شوخی و شوخ طبعی است (مظفری پور، ۱۳۹۵). هر کسی که به سخنرانان بزرگ توجه کرده است، می داند که شوخ طبعی روشی فوق العاده برای ایجاد ارتباط مؤثر با مخاطبان و جلب توجه آن ها به سخنرانی است. هر معلمی همچنین می داند که به کارگیری شوخ طبعی برای ایجاد فرصت بروز و پرورش مهارت های سطح بالا در دانش آموزان مفید است (تامبلین، ۲۰۰۹). هورن (۲۰۰۶) ادعا می کند که شوخ طبعی، هر پیام کلامی یا غیرکلامی است که توسط معلم استفاده می شود و باعث می شود دانش آموزان احساس خوشحالی کنند. شکل گیری محیط یادگیری و تدریس در کلاس درس یکی از اهداف اصلی آموزش است. ممکن است در تحقق این اهداف، از شوخ طبعی استفاده شود.

۱-۰۰۰۰۰۰۰ ۰۰۰ ۰۰۰۰۰ ۰ ۰۰۰۰۰۰۰۰

^۱Masek and Hashim & Ismail

^۲Tamblyn

^۳Horren

شوخی طبیعی در زندگی بشر بخشی اجتناب ناپذیر است. بیشتر ما قادر به تجربه و درک شوخی طبیعی هستیم (ایوری، کینولا، کور و کیسنن، ۲۰۲۰). از شوخی طبیعی تعاریف مختلفی ارائه شده است. براساس یک تعریف، شوخی طبیعی، هر پیام سرگرم کننده‌ای است که توسط کسی برای ارتباط برقرار کردن با دیگران استفاده می‌شود (فرهنگ لغات آمریکا، ۲۰۱۱، به نقل از ماتیاس، ۲۰۱۴: ۶). شوخی طبیعی، توانایی ایجاد یا احساس تفریح و سرگرمی است یا شخصی با انجام کارهایی می‌خواهد شخص یا گروهی را خوشحال کند (فرهنگ لغت آکسفورد نسخه چهارم). از این رو، این تعریف، چند نکته دارد: اول، شوخی طبیعی، هنر یا مهارت ایجاد لبخند توسط کسانی است که می‌توانند لبخند بر روی چهره دیگر مردم ایجاد کنند. دوم، شوخی طبیعی نشان دهنده رابطه صمیمی میان فرد شوخی طبع (طنزپرداز) و مخاطبان اوست. سوم، شاد کردن و سرگرم کردن دیگری، یک جنبه کلیدی در تعریف خود شوخی طبیعی است. شوخی، فعالیت جهان شمول و به طور کلی مثبت است که افراد متعلق به بافت‌های اجتماعی و فرهنگی متفاوت در سراسر جهان آن را تجربه می‌کنند. این اصطلاح به کیفیتی از عمل، گفتار و نوشتار اشاره دارد که موجب سرگرمی و تفریح می‌شود. حس شوخی طبیعی رگه شخصیتی پایدار و متغیر مهم تفاوت‌های فردی است که در انواع رفتارها، تجربه‌ها، عاطفه‌ها، بازخوردها و توانایی‌های مرتبط با سرگرمی، خندیدن، خنداندن و مانند آن تجلی می‌یابد. فردی که دارای حس شوخی طبیعی است، همواره می‌تواند جنبه جالب چیزها را پیدا کند، از زندگی لذت ببرد و سبک منحصر به فرد خود را برقرار کند و در زندگی رفتار و گرایش شوخی طبعانه‌ای داشته باشد. چنین شخصی با دیگران به آسانی ارتباط برقرار می‌کند و باعث می‌شود افراد در تماس با او بتوانند فضایی آرام و دلپذیر را به اشتراک بگذارند. چنین شخصی می‌تواند شکوه و عظمت به زندگی بیفزاید (زهانگ، ۲۰۱۶).^۶

شوخی طبیعی به عنوان جزئی از روانشناسی مثبت نگر، مفهومی فراگیر و چندگانه دارد. شوخی طبیعی را می‌توان تفاوت‌های افراد در رفتارها، بازخوردها و توانایی‌های فرد در ارتباط با سرگرمی، خندیدن، اهل شوخی بودن و نظایر آنها تعریف کرد (مارتین و دوریس، لارسن، گرای و ویر، ۲۰۰۳). لئونگ (۲۰۰۴)، به نقل از هیسمونقلو و ارسان و توران، ۲۰۱۸: ۲۸۵) شوخی طبیعی را «توانایی درک، لذت بردن و بیان آنچه سرگرم کننده است» تعریف می‌کند. ونزر و همکاران (۲۰۰۶: ۱۸۲) اظهار داشته‌اند که شوخی طبیعی چیزی است که معلم و یا دانش‌آموزان آن را خنده دار یا سرگرم کننده تشخیص می‌دهند. شوخی طبیعی، درونی است و از فرد به فرد دیگر متفاوت است. شوخی طبیعی «چیزی است که مضحک، خنده دار و یا سرگرم کننده تصور می‌شود» (اُکن، ۲۰۱۵: ۳). شوخی طبیعی به عنوان جزئی از روانشناسی مثبت نگر، مفهوم فراگیر و چندگانه‌ای دارد. شوخی طبیعی را می‌توان به عنوان تفاوت‌های افراد در رفتارها، تجربه‌ها، عواطف، بازخوردها و توانایی‌های فرد در ارتباط با سرگرمی، خندیدن، اهل شوخی بودن و نظایر اینها تعریف کرد (رستم بیگی، روشندل، صفوی و مالمیر، ۱۳۹۰: ۲).

پژوهشگران شوخی طبیعی را به شکل‌های مختلف تعریف کرده اند. یکی از افرادی که در این حوزه تحقیقات زیادی داشته است، «رود مارتین» است. مارتین (۲۰۰۶) شوخی طبیعی را «توانایی ایجاد و خلق شوخی، لذت بردن از انواع خاص محرک‌های خنده آور، تمایل به گفتن جوک و سرگرم کردن دیگران، تمایل به خندیدن مکرر و...» تعریف می‌کند. گوبل

^۶Tivari and Kinnula and Kuure and Keisanen

^۷Zhang

^۸Martin and Puhlik-Doris and Larsen and Gray & Weir

^۹Hismanoglu and Ersan and Turan

^{۱۰}Ocon

^{۱۱}Martin

^{۱۲}Goebel

(۲۰۲۰) از معلمان می خواهد که "قدرت شوخ طبعی را به عنوان نیرویی در کلاس که باعث تقویت یادگیری می شود و به ایجاد و پایداری پیوندهای اجتماعی کمک می کند" بشناسند. هوانگ و لی (۲۰۱۹) استفاده از شوخ طبعی به عنوان یک مکانیسم دفاعی سالم که فرد را قادر به کنار زدن احساسات منفی می سازد و چشم انداز واقع گرایانه از وضعیت ناخوشایند را حفظ می کند. همچنین، «نوع ادبیات کلامی و غیرکلامی که جنبه های مضحک، غیر معمول و متناقض وقایع را با عبارات، عقاید، بذله گوئی، لطیفه ها، جوک ها و سخنان نیشدارگفتن بیان می شوند، شوخ طبعی نامیده می شود (کوکر و همکاران، ۲۰۱۲). افراد شادی و رضایت را با رفتارهای واکنشی مانند لبخند یا خنده نشان می دهند (کیلک ، ۲۰۱۶: ۹۴۶). شوخ طبعی ارتباطی است که باعث خنده یا منجر به احساس سرگرمی می شود. شوخ طبعی به جوک و داستان های طنز آمیز محدود نمی شود؛ در عوض، می تواند شامل عبارت های خنده دار، جناس یا تشبیه، داستان کوتاه، حکایات، معماها و یا کارتون. در واقع، شوخ طبعی یعنی گشاده رویی، خوش بینی و به نوعی، دل سپردن به زندگی. شوخ طبعی همانند خلاقیت و تفریح، هرسه از یک قماش اند؛ چون در نهایت به یک نتیجه منجر می شوند: یافتن روابط جدید بین پدیده ها (تامبلین، ۲۰۰۹، ترجمه یوسف-زاده، ۱۳۹۴).

شوخی طبعی در تدریس

معلمان به دنبال مؤثرترین روش برای کنترل رفتارهای دانش آموزان هستند تا دانش آموزان را به انجام وظیفه تشویق و فضای کلاس را جالب تر نماید. امروزه برخی از آنها راه مؤثری در آموزش و تدریس پیدا کرده اند و آن استفاده از شوخ طبعی در فرآیند آموزش و یادگیری است (آلگافار ، ۲۰۱۷: ۲). در گذشته شوخ طبعی جایی در آموزش نداشت (و جامعه علمی هیچ علاقه ای به آن نداشت (اوستروالدر ، ۲۰۰۲). در سال های اخیر، تعداد فزاینده ای از تحقیقات تجربی بر اهمیت شوخ طبعی در کلاس درس تأکید دارد (گرونتز ، ۲۰۰۱، ریسلند، ۲۰۰۹). شوخ طبعی در تدریس تعاریف زیادی دارد. برای نمونه، شوخ طبعی در تدریس، هر پیام کلامی یا غیر کلامی که توسط معلم به منظور ارتباط برقرار کردن و جلب احساسات سرگرم کننده و مفرح در دانش آموزان به کار برده می شود (هورن ، ۲۰۰۶: ۳۷۹). همچنین، شوخ طبعی در تدریس خصیصه ای است که باعث می شود کلاس درس مکانی مفرح و شاد شود (هورنی، ۲۰۱۰، نقل در، آلگافار ، ۲۰۱۷: ۲). فاکنر (۲۰۱۱: ۶۹) شوخ طبعی را هر اقدام فیزیکی و یا عباراتی می داند که به صورت آگاهانه بیان شده و باعث می شود دانش آموزان با لبخند و خندیدن واکنش نشان دهند. شوخ طبعی می تواند هر چیزی باشد که باعث ایجاد احساس مثبت در دانش آموزان می شود. هنگامی که به درستی استفاده می شود، شوخ طبعی باید به یاد ماندنی و جالب باشد و توجه دانش آموزان را به موضوع جلب نماید. شوخ طبعی می تواند برای اهداف مختلفی توسط معلم بکار گرفته شود. شوخ طبعی می تواند برای ایجاد ارتباط بین قوانین کلاس

^۱Huang & Lee

^۲Koçer

^۳Kilic

^۴Algafar

^۵Osterwalder

^۶Gruntz

^۷Hurren

^۸Algafar

^۹Faulkner

ضمنی و مطلق استفاده شود، درک و روابط بین معلم و دانش آموزان را افزایش می دهد. این منجر به درک روشنی از مسائل مربوط به مدیریت کلاس درس می شود. استفاده متفکرانه از شوخ طبعی توسط مربیان می تواند به اثربخشی آموزش کمک کند. تحقیقات نشان می دهد دانش آموزان از معلمانی که در کلاس درس از شوخ طبعی استفاده می کنند بیشتر می آموزند (مارتین، ۲۰۱۰: ۲۷). بنابراین، یکی از استراتژی های تدریس جذاب و اثربخش، به کارگیری شوخ طبعی است.

به طور واضح، دانش آموزان، معلمان شوخ طبع را ترجیح می دهند (توروک و مک موریس، ۲۰۰۴). شوخ طبعی می تواند لذت دانش آموزان از فرآیند یاددهی-یادگیری را افزایش دهد و احتمالاً حفظ و یادسپاری آنها از مواد درسی را بیشتر کند (گارنر، ۲۰۰۵: ۱۷۷ و ۱۷۸). شوخ طبعی یک ابزار آموزشی اساسی است که معلمان می توانند در کلاس درس برای به حداکثر رساندن اثربخشی خود استفاده کنند. علاوه بر این، شوخ طبعی در آموزش و پرورش یک ابزار اساسی است که می تواند به معلمان کمک کند تا یک محیط انگیزشی در کلاس ایجاد کند تا یادگیری دانش آموز را افزایش دهد. سال ها محققان آموزشی تلاش کرده اند تا در زمینه کلاس درس با استفاده از شوخ طبعی بررسی کنند و نتیجه آن این است که شوخ طبعی به عنوان یک کاتالیز یادگیری و تدریس در کلاس درس مورد توجه قرار گرفته است (هیسمونقلو و همکاران، ۲۰۱۸: ۲۸۴). خنده و شوخ طبعی یک روش قابل دستیابی آسان است که می تواند برای از بین بردن موانع ارتباطاتی برای اهداف آموزشی استفاده شود (فتا، کماریا و ایرفندای، ۲۰۱۸: ۱۱۷). همچنین، موریسون (۲۰۰۸: ۱۰) مزایای شوخ طبعی در تدریس را پشتیبانی از روند تغییر، کمک به تعادل سلامت ذهن و بدن، به حداکثر رساندن قدرت مغز، ارتقاء خلاقیت، تسهیل ارتباطات و ایجاد محیط یادگیری مطلوب می داند. شوخ طبعی کمک می کند که معلم محتوا و دانش خود را طوری ارائه دهد که تعاملات اجتماعی را تحت تأثیر قرار دهد (تونیس، محمود و سالیجا، ۲۰۱۸: ۱).

در مورد شوخ طبعی در فرآیند تدریس پژوهش های زیادی صورت گرفته است. گفتنی است که بسیاری از پژوهش های انجام شده بر اثرات مثبت شوخ طبعی در محیط های آموزشی، به ویژه نقش مفید آن در افزایش علاقه و یادگیری دانش آموزان پرداخته اند (هلمان، ۲۰۰۷؛ ماشلو و کارلین، ۲۰۱۷؛ گورتلر، ۲۰۰۲). ایجاد هماهنگی و انسجام بین دانش آموزان و معلمان (شاتز و کوئل، ۲۰۰۸)، افزایش نتایج یادگیری (هکتورن و همکاران، ۲۰۱۶) و ایجاد محیط یادگیری آرام (هلمان، ۲۰۰۷) از جمله فواید کاربرد شوخ طبعی در تدریس است.

نتایج بیشتر پژوهش ها در این زمینه، نشان از کاهش اضطراب دانش آموزان از طریق کاربرد شوخ طبعی در تدریس را دارد. برای مثال، محمدی (۱۳۹۷) پژوهشی با هدف درک طنز و شوخ طبعی در کلاس زبان انگلیسی توسط معلمان و فراگیران را در کلاس های زبان خارجی مورد مطالعه قرار دادند. نتایج حاصل از این تحقیق به طور کلی نشان داد که معلمان و دانش آموزان هر دو به تأثیرات مثبت استفاده از شوخی از جمله: کاهش فاصله بین معلم و شاگرد و کاهش استرس شاگردان، ایجاد فضای صمیمی و آرام بخش در کلاس، افزایش یادگیری و یادآوری مطالب درسی و هم چنین افزایش تمرکز و علاقه مندی دانش آموزان اشاره کرده اند. همچنین، جهان فر (۱۳۹۳) و اسدی (۱۳۹۱) در تحقیقات خود به نتایج مشابهی دست

^۱Garner

^۲Fata and Komariah and Irfandy

^۳Tunnisa and Mahmud and Salija

^۴Hellman

^۵Gurtler

^۶Shatz, & Coil

^۷Hackathorn

یافتند. جهان‌فر (۱۳۹۳) در پژوهش خود «رابطه شادکامی، بخشودگی و شوخ طبعی معلم با کاهش اضطراب دانش‌آموزان» را بررسی کرد. نمونه نتایج حاصل از این یافته‌های پژوهش نشان داد که شوخ طبعی معلمان در فرآیند تدریس موجب کاهش اضطراب دانش‌آموزان می‌شود و به عنوان حمایت‌کننده یادگیری دانش‌آموزان در کلاس درس عمل می‌کند. اسدی (۱۳۹۱) نیز در پژوهش خود «بررسی تأثیرات هوش هیجانی، شادمانی، شوخ طبعی و خوش بینی معلمان بر انگیزش تحصیلی و رضایت از زندگی در دانش‌آموزان» را بررسی کرد. نتایج نشان داد که شوخ طبعی معلمان در فرآیند تدریس موجب کاهش اضطراب دانش‌آموزان می‌شود و به عنوان حمایت‌کننده یادگیری دانش‌آموزان در کلاس درس عمل می‌کند.

نتایج برخی پژوهش‌ها، نشان می‌دهد که شوخ طبعی در تدریس یکی از مهارت‌ها و ویژگی‌های اثربخش معلمان است. منزس و کوستا (۲۰۲۰) در پژوهشی با هدف «ادغام ریاضیات، شوخ طبعی و تدریس» نتیجه گرفتند که بیشتر معلمان، در تمام سطوح تدریس، اعتراف می‌کنند که دارای حس شوخ طبعی هستند. همچنین ارزش آموزشی آن را تصدیق می‌کنند و قبلاً از آن در کلاس‌های خود، با هدف ایجاد یک محیط یادگیری مثبت استفاده کرده‌اند و شوخ طبعی، دانش‌آموزان را به فکر کردن و برقراری ارتباط (با کارکردهای شناختی و ارتباطی) تبدیل می‌کند. ونزر، فرایمیر و الروین (۲۰۱۰) در پژوهشی با هدف «توضیح رابطه بین شوخ طبعی معلم و یادگیری دانش‌آموزان: نظریه پردازش شوخ طبعی آموزشی» نشان دادند که معلمان دارای روحیه شوخ طبعی نسبت به معلمان فاقد روحیه شوخ طبعی به طور قابل توجهی از شوخ طبعی و انواع شوخ طبعی استفاده می‌کنند. عبدالملکی (۱۳۹۵) در پژوهشی تحت عنوان «مقایسه مولفه‌های خرد در معلمان کم تجربه و با تجربه» را انجام داد. نتایج نشان داد معلمان با تجربه در هر دو جنسیت مرد و زن از معلمان کم‌تجربه خردمندتر بودند که یکی از مؤلفه‌های مورد مقایسه، شوخ طبعی بود. به بیان دیگر، معلمان با تجربه (چه مرد و چه زن) که دارای روحیه شوخ طبعی هستند نسبت به معلمانی کم تجربه (چه مرد و چه زن) خردمندتر هستند. مظفری‌پور (۱۳۹۵) در پژوهشی با هدف «تشریح و تبیین ویژگی‌های کاریزمایی و معلم کاریزماتیک»، شوخ طبعی را یکی از ویژگی‌های معلم اثربخش عنوان کرد و نشان داد معلمانی که دارای ویژگی شوخ طبعی هستند بهتر می‌توانند با دانش‌آموزان خود ارتباط برقرار کنند و تأثیرگذاری آنها بیشتر است. قاینی نژاد (۱۳۹۵) در پژوهشی با هدف «بررسی تیپ‌های شخصیت و شوخ طبعی و ارتباط آن با بهبود عملکرد معلمان»، نتیجه گرفت که معلمان دارای روحیه شوخ طبعی هستند.

برخی پژوهش‌ها میزان و نوع شوخ طبعی استفاده شده در تدریس توسط معلمان را بررسی کرده‌اند. احمد، محمد، حسن، علی و پود (۲۰۱۸) پژوهشی با موضوع «استفاده از جوک توسط معلم و رابطه آن با مشارکت دانش‌آموزان» انجام دادند. انجام دادند. هدف این مطالعه شناسایی نوع شوخی و میزان تکرار (تناوب) شوخی استفاده شده در داخل کلاس بود. یافته‌ها نشان می‌دهد که اکثر معلمان از جوک در فرآیند آموزش استفاده می‌کنند و تناوب و تکرار جوک در کلاس درس در حد متوسط است. علاوه بر این، یافته‌ها نشان می‌دهد که استفاده از عنصر شوخی می‌تواند احساس راحتی و بی‌پروایی دانش‌آموزان در صحبت کردن یا تعامل با معلم را ایجاد کند. تجزیه و تحلیل همبستگی نشان داد که بین تعداد دفعات استفاده از شوخی و مشارکت دانش‌آموزان، زمانی که شوخی در کلاس درس استفاده می‌شود ارتباط وجود دارد. می‌توان نتیجه گرفت که استفاده از عنصر شوخی در کلاس درس لازم است، با این حال در خصوص میزان استفاده از شوخی باید دقت کرد چرا که استفاده بیش از حد شوخی می‌تواند تمرکز دانش‌آموزان را مختل کند. گنولال (۲۰۱۸) در تحقیقی با هدف «بررسی درک و فهم دانش‌آموزان از شوخ طبعی» به نتایج رسید که شوخ طبعی در فرآیند تدریس، موانع عاطفی برای یادگیری را کاهش می‌دهد،

^۱Menezes & Costa

^۲Lrwin

^۳Puad

^۴Gönülal

توجه دانش آموزان را موجب می شود و روابط معلم و دانش آموز را بهبود می دهد. همچنین اعتماد به نفس و گستره توجه دانش آموزان را افزایش می دهد.

پژوهش هایی نیز نشان می دهند که قبل از ادغام شوخ طبعی در تدریس، معلمان باید شرایط و فضای لازم را فراهم آورند تا کاربرد شوخ طبعی نتایج مثبتی به دنبال داشته باشد. فتا، کوماریا و ایرفندی (۲۰۱۸) تحقیق «خنده و یادگیری: ارزیابی دیدگاه دانش آموزان از شوخ طبعی استفاده شده در کلاس در زبان انگلیسی» را انجام دادند. یافته ها نشان داد که اکثر دانش آموزان اعتقاد داشتند که شوخ طبعی معلم، از استرس آنها برای یادگیری جلوگیری می کند، روابط معلم و دانش آموز را تقویت می کند، آنها را تشویق به یادآوری و درک محتوای درس و فعال شدن بیشتر در کلاس درس و یادگیری می کند. همچنین، معلمان باید قبل از بکارگیری شوخ طبعی، یک رابطه خوب و اعتماد متقابل با دانش آموزان ایجاد کنند و قبل از استفاده از شوخ طبعی، از علایق محبوب و غیر محبوب قبلی آنها، آگاه باشد. در این صورت، شوخ طبعی معلم پذیرفته و مورد استقبال قرار می گیرد و تأثیرات منفی بر احساس و روان دانش آموزان مانند قلدری و رفتار تحکم آمیز ایجاد نخواهد کرد. بانات (۲۰۱۸) در پژوهشی «تأثیرات استفاده از شوخ طبعی بر انگیزه دانش آموزان» را بررسی کرد. این مطالعه با هدف بررسی تأثیرات استفاده از شوخ طبعی بر انگیزه دانش آموزان و همچنین شناسایی موانع استفاده از شوخ طبعی در کلاس درس انجام شده است. در پایان، نتایج بدست آمده نشان داد که استفاده از شوخ طبعی در کلاس درس باعث افزایش انگیزه یادگیرندگان و بهبود فرایند یادگیری می شود. ونزر، فرایمیر، ویداستیک و اسمیت (۲۰۰۶) نیز استفاده مناسب و نامناسب از شوخ طبعی توسط معلمان را مطالعه کردند و نشان دادند که معلمان شوخ طبعی را در تدریس بکار می گیرند و همچنین بیشترین استفاده را از جوک، چیستان، تشبیهات، ریشخند، طعنه، رفتارهای غیر کلامی و کاریکاتوری داشتند.

هدف معلمان از کاربرد شوخ طبعی در تدریس نیز متفاوت است. بارنی و کریستنسون (۲۰۱۳) در پژوهشی تحت عنوان «استفاده از شوخ طبعی در آموزش تربیت بدنی» و هلمان (۲۰۰۷) در پژوهشی تحت عنوان «شوخ طبعی در کلاس درس: هفت گام ساده برای موفقیت دانش آموزان» نتیجه گرفتند که استفاده معلم از شوخ طبعی، باعث ایجاد محیط یادگیری مثبت و آرام و حفظ علاقه دانش آموزان می شود و یخ رابطه معلم و دانش آموز را می شکند. پاورز (۲۰۰۸) در کتاب خود با عنوان «درگیر کردن دانش آموزان از طریق شوخ طبعی» با بیان این نتیجه که معلمان از شوخ طبعی برای اهداف مختلفی استفاده می کنند، اظهار داشت که استفاده معلمان از شوخ طبعی، توانایی بی میل شدن دانش آموزان یا دلخور کردن آنها را دارد. گارنر (۲۰۰۵) نیز در پژوهش خود تحت عنوان «شوخ طبعی، تشبیه و کنایه در تدریس» نشان داد که بهره گیری معلمان از شوخ طبعی، تشبیه و کنایه، دارای تعدادی نتایج مثبت از جمله افزایش خوشی و لذت از کلاس و تدریس برای دانش آموزان و معلمان است. با توجه به اهمیت شوخ طبعی دبیران و بخصوص شوخ طبعی آنان در فرایند تدریس، این پژوهش با هدف آگاهی از میزان شوخ طبعی کلی دبیران دوره متوسطه شهر شوش و میزان استفاده از شوخ طبعی در فرایند تدریس انجام می شود. همچنین، رابطه بین شوخ طبعی کلی دبیران و میزان استفاده از شوخ طبعی در تدریس را بررسی می کند.

استفاده اندک یا عدم استفاده از شوخ طبعی توسط معلمان نیز دلایل متفاوتی دارد. چانیوتاکیس (۲۰۱۰)، در بررسی «درک آموزگاران از شوخ طبعی در تدریس»، نتیجه گرفت که اکثر معلمان به فواید و مزایای مثبت کاربرد شوخ طبعی در فرایند تدریس اذعان داشتند؛ و همچنین دلایل اجتناب برخی معلمان از کاربرد شوخ طبعی در تدریس را ایجاد اختلال در فرایند یاددهی-یادگیری، دست کم گرفتن نقش و جایگاه معلم، از دست دادن کنترل کلاس، عدم اعتقاد به اثرات و نتایج

^۱Fata and Komariah and Irfandy

^۲Banat

^۳Wanzer and Frymier and Wojtaszczyk & Smith

^۴Barney & Christenson

مثبت کاربرد شوخ طبعی و اعتقاد بر اینکه تدریس یک موضوع جدی است. علاوه بر این، معلمان، شوخ طبعی را در مقایسه با دیگر ویژگی های معلم از جمله دانش تخصصی در برنامه درسی به عنوان یک ویژگی مهم معلم قلمداد نمی کنند. از دیگر یافته های این پژوهش آن است که معلمان کم سابقه، در مقایسه با معلمان با سابقه، بیشتر از شوخ طبعی استفاده می کنند. شاید این تفاوت به این دلیل باشد که معلمان کم سابقه اختلاف سنی کمتری با دانش آموزان خود دارند. همچنین، این پژوهش نشان داد که معلمان زن در مقایسه با معلمان مرد، از شوخ طبعی در آموزش کمتر استفاده کرده اند.

سؤالات پژوهش

سؤال اول: دبیران دوره متوسطه شهر شوش به چه میزان شوخ طبع هستند؟

سؤال دوم: دبیران دوره متوسطه شهر شوش به چه میزان در فرایند تدریس شوخ طبعی به کار می برند؟

سؤال سوم: آیا بین شوخ طبعی کلی دبیران و میزان کاربرد شوخ طبعی توسط آنان در تدریس رابطه معنی داری وجود دارد؟

روش پژوهش

این پژوهش از نظر رویکرد و از منظر روش گردآوری داده ها یک پژوهش کمی است که مبتنی بر تجزیه و تحلیل آماری اطلاعات عددی است. از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت و روش یک پژوهش توصیفی از نوع پیمایشی به شمار می رود. از سوی دیگر از آنجا که همبستگی بین برخی متغیرها مورد مطالعه قرار می گیرد، همچنین یک پژوهش همبستگی نیز محسوب می شود.

جامعه آماری، نمونه و روش نمونه گیری

جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی دبیران دوره متوسطه اول و دوم متوسطه شهر شوش در سال تحصیلی ۹۸-۹۹ بود. روش نمونه گیری در این پژوهش، نمونه گیری تصادفی متناسب با حجم جامعه است. به منظور تعیین حجم نمونه دبیران، ابتدا ضمن مشورت با کارشناس آموزش متوسطه اول و دوم اداره آموزش و پرورش شهر شوش، جمعیت دبیران متوسطه اول و دوم مشخص شد و در جدول ۱ آمده است.

جدول ۱. جمعیت دبیران شهر شوش در سال ۹۹ - ۱۳۹۸

دبیران		تعداد	فراوانی در جامعه آماری
متوسطه اول	مرد	۱۲۰	۵۵
	زن	۱۵۰	۴۲
متوسطه دوم	مرد	۱۰۰	۴۸
	زن	۱۳۰	۷۹
جمع		۵۰۰	۲۲۴

برای برآورد حجم نمونه از جدول مورگان استفاده شد. حداقل تعداد نمونه آماری ۲۱۷ نفر برآورد شد. تعداد ۲۳۰ پرسشنامه توزیع گردید که در نهایت ۲۲۴ پرسشنامه تکمیل شد. نرخ بازگشت ۹۷/۴ درصد بود. از آنجا که توزیع تعداد جنسیت دبیران در جامعه آماری یکسان نیست؛ برای نمونه گیری، بدین ترتیب عمل می شود که ابتدا به نسبت دبیران مرد و زن که در جامعه آماری حضور دارند، سهمیه به آن ها تعلق می گیرد. همچنین، تعداد مدارس متوسطه شهر شوش، ۳۰ مدرسه (۱۵ مدرسه دوره اول: ۷ پسرانه و ۸ دخترانه و ۱۵ مدرسه دوره دوم: ۷ پسرانه و ۸ دخترانه) است که از هر مدرسه تعدادی دبیر به صورت تصادفی ساده انتخاب شدند. دبیرانی که انتخاب شدند به عنوان نمونه آماری در نظر گرفته شدند.

ابزار پژوهش

پرسشنامه شوخ طبعی خشوعی و همکاران (۱۳۸۸): این پرسشنامه، دارای ۲۵ گویه است که شوخ طبعی کلی را می‌سنجد. این پرسشنامه، بر اساس طیف هفت درجه لیکرت تنظیم شده است. برای هر گویه، گزینه‌های کاملاً موافقم (۷نمره)، موافقم (۶نمره)، تا حدی موافقم (۵نمره)، نظری ندارم (۴نمره)، تا حدی مخالفم (۳نمره)، مخالفم (۲نمره)، کاملاً مخالفم (۱نمره) لحاظ گردیده است. همچنین، این پرسشنامه پنج مؤلفه لذت از شوخی (۱ تا ۵)، خنده (۵ تا ۱۰)، شوخی کلامی (۱۰ تا ۱۵)، شوخ طبعی در روابط اجتماعی (۱۵ تا ۲۰) و شوخ طبعی در شرایط استرس‌آور (۲۰ تا ۲۵) دارد. خشوعی و همکاران (۱۳۸۸) برای اعتباریابی این پرسشنامه نمونه‌ای با دامنه سنی ۲۰ تا ۶۰ سال به روش تصادفی در دو مرحله انتخاب کردند. در نهایت، ۲۵ سؤال برای پرسشنامه نهایی انتخاب شدند. این پرسشنامه ۲۵ سؤالی، پرسشنامه شوخ طبعی (SHQ) نامگذاری شد. روایی‌سازه SHQ یک ساختار پنج عاملی (لذت از شوخی، خنده، شوخی کلامی، شوخ طبعی در روابط اجتماعی و شوخ طبعی در شرایط استرس‌آور) و ضریب پایایی آن ۰/۹۲ است. در مجموع، نشان داد که SHQ با داشتن ضرایب پایایی و روایی رضایتبخش، ابزاری مناسب برای سنجش شوخ طبعی در پژوهش‌های بعدی است. همچنین، پایایی پژوهش حاضر ۰/۹۶ تعیین شد.

براساس دستورالعمل پرسشنامه خشوعی و همکاران (۱۳۸۸) که ۲۵ گویه با طیف لیکرت هفت درجه‌ای دارد، نمره حد پایین از ضرب تعداد گویه‌ها در ۱، نمره حد متوسط از ضرب تعداد گویه‌ها در ۴ و نمره حد بالا از ضرب تعداد گویه‌ها در ۷ بدست می‌آید. براین اساس، نمره معیار این پرسشنامه برابر ۱۰۰ تعیین شده است. به منظور تحلیل، نمرات به دست آمده با هم جمع می‌شوند و به سه صورت تفسیر می‌شوند: ۱) در صورتی که نمرات پرسشنامه بین ۲۵ تا ۶۰ باشد، میزان شوخ طبعی در این جامعه ضعیف است. ۲) در صورتی که نمرات پرسشنامه بین ۶۰ تا ۱۰۰ باشد، میزان شوخ طبعی در سطح متوسط است. ۳) در صورتی که نمرات بالای ۱۰۰ باشد، میزان شوخ طبعی بسیار بالا است. نمرات حد پایین و حد متوسط و حد بالای مؤلفه‌ها نیز به همین ترتیب محاسبه شده است. نمره معیار مؤلفه‌ها ۲۰ تعیین شده است.

پرسشنامه محقق ساخته میزان استفاده از شوخ طبعی در فرآیند تدریس: این پرسشنامه، میزان استفاده از شوخ طبعی در فرآیند تدریس را می‌سنجد؛ ۲۰ گویه دارد و براساس طیف پنج درجه‌ای لیکرت تنظیم شده است. برای هر گویه گزینه‌های (همیشه=۵نمره، اغلب=۴نمره، گاهی اوقات=۳نمره، به ندرت=۲نمره و هرگز=۱نمره) در نظر گرفته شد. سؤالات این پرسشنامه بر مبنای مطالعات صورت گرفته پیشین و بررسی ادبیات نظری پژوهش‌های قبلی استخراج شدند. به منظور رواسازی، پرسشنامه میزان استفاده از شوخ طبعی در فرآیند تدریس (۲۰ گویه) در اختیار ۱۵ نفر از کارشناسان متخصص گروه علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز قرار گرفت که تعداد ۱۴ پرسشنامه از کارشناسان جمع آوری شد و در مرحله بعدی با استفاده از شاخص نسبت روایی لاوشه CVR پرسشنامه‌ها بررسی و تحلیل شدند. براساس شاخص روایی لاوشه، حداقل مقدار روایی قابل قبول گویه برای ۱۴ متخصص (۰/۵۱) است. پس بررسی و اعمال نظرات متخصصان در رابطه با روایی پرسشنامه میزان استفاده از شوخ طبعی در فرآیند تدریس، در نهایت مقیاس میزان استفاده از شوخ طبعی در فرآیند تدریس با ۲۰ گویه نهایی شد. پس از تنظیم پرسشنامه میزان استفاده از شوخ طبعی در فرآیند تدریس، به منظور سنجش پایایی، پرسشنامه به صورت آزمایشی (پایلوت) اجرا شد. در این مرحله، ابتدا پرسشنامه بین ۳۲ نفر از دبیران دوره اول و دوم متوسطه شهر شوش توزیع شد. همچنین از دبیران خواسته شد تا نظر خود را درباره روشن یا مبهم بودن سؤال‌های پرسشنامه عرضه دارند و در پایان با استفاده از روش آلفای کرونباخ پایایی پرسشنامه میزان استفاده از شوخ طبعی در فرآیند تدریس (۰/۹۰) به دست آمد. بعد از اجرای اصلی، آلفای کرونباخ پرسشنامه میزان استفاده از شوخ طبعی در تدریس (۰/۹۱) محاسبه شد. براساس دستورالعمل پرسشنامه «میزان استفاده از شوخ طبعی در فرآیند تدریس» که ۲۰ گویه پنج گزینه‌ای دارد و نمرات گویه‌ها بین ۱ تا ۵ است، نمره ۳ که میانگین نمرات است و حد متوسط را نشان می‌دهد، به عنوان نمره معیار در نظر گرفته شد.

یافته های پژوهش

پرسش ۱: دبیران دوره متوسطه شهر شوش تا چه اندازه شوخ طبع هستند؟

جدول ۲. نتایج آزمون تی تک گروهی برای مقایسه نمره «شوخی طبیعی کلی» و خرده مقیاس های آن در گروه نمونه با نمره معیار

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	نمره معیار	t	درجه آزادی	اختلاف میانگین	سطح معنی داری
لذت از شوخی	۲۵/۰۶۷	۶/۲۳۵	۲۰	۱۶۲/۱۲	۲۲۳	۵/۰۶۷	۰/۰۰۱
خنده	۲۱/۸۸۸	۶/۲۷۸	۲۰	۴/۵۰۲	۲۲۳	۱/۸۸۸	۰/۰۰۱
شوخی کلامی	۲۱/۳۰۴	۶/۴۷۸	۲۰	۳/۰۱۲	۲۲۳	۱/۳۰۳	۰/۰۰۳
شوخی طبیعی در روابط اجتماعی	۲۳/۳۸۰	۶/۵۴۶	۲۰	۷/۷۲۷	۲۲۳	۳/۳۸	۰/۰۰۱
شوخی طبیعی در شرایط استرس آور	۲۴/۵۷۶	۶/۸۴۵	۲۰	۱۰/۰۵	۲۲۳	۴/۵۷۶	۰/۰۰۱
شوخی طبیعی	۱۱۶	۳۲۸/۲۷	۱۰	۸/۸۸۰	۲۲۳	۲۱۴/۱۶	۰/۰۰۱

همان گونه که در جدول ۳ مشاهده می شود، نتایج آزمون تی تک گروهی نشان می دهد که شوخی طبیعی کلی دبیران با میانگین (۱۱۶/۲۱۴) از نمره معیار ۱۰۰ بیشتر است و این تفاوت در سطح (۰/۰۵) معنادار است؛ لذا می توان نتیجه گرفت که شوخی طبیعی کلی دبیران بسیار بالا است. همچنین، شوخی طبیعی دبیران شامل پنج مؤلفه است که میانگین همه مؤلفه ها از نمره معیار ۲۰ بیشتر است و این تفاوت در سطح (۰/۰۵) معنادار است. لذا می توان نتیجه گرفت که لذت از شوخی، خنده، شوخی کلامی، شوخی طبیعی در روابط اجتماعی و شوخی طبیعی در شرایط استرس آور دبیران بسیار بالا است. همچنین، مؤلفه «لذت از شوخی طبیعی» با میانگین ۲۵/۰۹ بیشترین میانگین و مؤلفه «شوخی کلامی» با میانگین ۲۱/۳۰ پایین ترین میانگین را دارند.

پرسش ۲: دبیران دوره متوسطه شهر شوش تا چه اندازه در فرایند تدریس شوخی طبیعی را به کار می برند؟

جدول ۳. نتایج آزمون تی تک گروهی برای مقایسه نمره «میزان استفاده از شوخی طبیعی در فرآیند تدریس» در گروه نمونه با نمره معیار

متغیر	میانگی ن	انحراف استاندارد	نمره معیار	مقدار t	درجه آزادی	اختلاف میانگین	سطح معناداری
میزان استفاده از شوخی طبیعی در فرآیند تدریس	۲/۹۹۰	۰/۶۳۵	۳	۰/۲۱۶	۲۲۳	۰/۰۰۹	۰/۰۵ >

همان گونه که در جدول ۴ مشاهده می شود، نتایج آزمون تی تک گروهی نشان می دهد میانگین میزان استفاده از شوخی طبیعی توسط دبیران در فرآیند تدریس (۲/۹۹) است که بین میانگین و نمره معیار تفاوت معناداری مشاهده نمی شود (۰/۰۵ > P). لذا می توان نتیجه گرفت که با درجه آزادی (۲۲۳) و انحراف استاندارد (۰/۶۳۵)، بین میزان استفاده دبیران از شوخی

طبعی در تدریس و نمره معیار، تفاوت معناداری وجود ندارد. از آنجا که نمره معیار بیانگر حد متوسط است، بنابراین می توان نتیجه گرفت دبیران مورد مطالعه در فرآیند تدریس به طور متوسط شوخ طبعی را به کار می گیرند.

پرسش ۳: آیا بین شوخ طبعی کلی دبیران و میزان کاربرد شوخ طبعی توسط آنان در تدریس رابطه ای وجود دارد؟

جدول ۴. نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه شوخ طبعی دبیران و میزان استفاده از

شوخ طبعی توسط دبیران در فرآیند تدریس

رابطه ها		تعداد	ضریب همبستگی	سطح معناداری
شوخی و شوخ طبعی	لذت از شوخی و میزان استفاده از شوخ طبعی در فرآیند تدریس	۲۲۴	۰/۱۵۴	۰/۰۲۱
	خنده و میزان استفاده از شوخ طبعی در فرآیند تدریس	۲۲۴	۰/۲۸۲	۰/۰۰۱
	شوخی کلامی و میزان استفاده از شوخ طبعی در فرآیند تدریس	۲۲۴	۰/۳۶۳	۰/۰۰۱
	شوخی در روابط اجتماعی و میزان استفاده از شوخ طبعی در فرآیند تدریس	۲۲۴	۰/۳۰۷	۰/۰۰۱
	شوخی در شرایط استرس آور و میزان استفاده از شوخ طبعی در فرآیند تدریس	۲۲۴	۰/۲۲۵	۰/۰۰۱
شوخ طبعی و میزان استفاده از شوخ طبعی در فرآیند تدریس		۲۲۴	۰/۳۱۶	۰/۰۰۱

همانگونه که در جدول ۴ مشاهده می شود، نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان داد بین شوخ طبعی دبیران و میزان استفاده از شوخ طبعی در فرآیند تدریس توسط دبیران رابطه معنی دار و مستقیمی وجود دارد و با توجه به ضریب همبستگی کوهن (۲۰۱۳)، همبستگی حد متوسط را نشان می دهد. به عبارت دیگر، هر قدر دبیران شوخ طبع تر باشند، میزان استفاده آنان از شوخ طبعی در فرآیند تدریس نیز بیشتر است. همچنین، نتایج نشان می دهند که همه مؤلفه های شوخ طبعی دبیران یعنی متغیرهای لذت از شوخی، خنده، شوخی کلامی، شوخی در روابط اجتماعی و شوخی در شرایط استرس آور با میزان استفاده از شوخ طبعی در تدریس رابطه معناداری دارند. به عبارت دیگر، هرچه لذت از شوخی در دبیران، خنده دبیران، شوخی کلامی دبیران، شوخ طبعی در روابط اجتماعی در دبیران و شوخ طبعی در شرایط استرس آور در دبیران بیشتر باشد، میزان استفاده از شوخ طبعی در فرآیند تدریس توسط دبیران نیز بیشتر است.

بحث و نتیجه گیری

این پژوهش با هدف آگاهی از میزان شوخ طبعی دبیران دوره متوسطه شهر شوش در فرایند تدریس و میزان استفاده از شوخ طبعی توسط آنان انجام شد. نتایج پژوهش نشان داد که شوخ طبعی دبیران بسیار بالا است. همچنین، یافته های پنج مؤلفه این پرسشنامه شامل لذت از شوخی، خنده، شوخی کلامی، شوخ طبعی در روابط اجتماعی و شوخ طبعی در شرایط استرس آور بیانگر آن است که شوخ طبعی دبیران در هر یک از این ابعاد نیز بسیار بالا است و بیشترین شوخ طبعی دبیران مربوط به مؤلفه «لذت از شوخی» و کمترین شوخ طبعی مربوط به مؤلفه «شوخی کلامی» است. یافته های این پژوهش با یافته های پژوهش های عبدالمکی (۱۳۹۵)، قاینی نژاد (۱۳۹۵) و ونزر و همکاران (۲۰۱۰) همخوان است. در تبیین این نتیجه، به نظر می رسد داشتن حس شوخ طبعی فواید بسیاری دارد و ویژگی های مثبت حس شوخ طبعی مانند بهبود خلق و خوی

افراد (ماتیاس، ۲۰۱۴)، تسهیل رفتارهای اجتماعی (هوو، ۲۰۰۲) و موفق بودن در ارتباط با دیگران و ایجاد سلامت روانی و جسمانی (لیفکورت، ۲۰۰۱) باعث می‌شوند تا معلمان شوخ طبع از شوخ طبعی و انواع آن در تدریس استفاده کنند. با توجه به اینکه بیشترین شوخ طبعی دبیران مربوط به مؤلفه «لذت از شوخی» و پایین ترین شوخ طبعی دبیران مربوط به مؤلفه «شوخی کلامی» است، می‌توان چنین استنباط کرد که معلمان بیشتر تمایل دارند تا از شوخ طبعی مانند تماشای برنامه‌های خنده دار، دیدن کاریکاتور، دیدن فیلم کمدی و خواندن داستان‌های خنده دار لذت ببرند تا اینکه بخواهند از شوخی کلامی مانند تعریف لطیفه و داستان خنده دار، استفاده از طنز و شوخی در ارتباط با دیگران و اظهارنظرهای شوخ طبعانه درباره دیگران استفاده کنند.

همچنین نتایج پژوهش نشان داد که دبیران مورد مطالعه از شوخ طبعی متوسطی در فرآیند تدریس برخوردارند. یافته‌های این پژوهش با نتایج پژوهش‌های محمدی (۱۳۹۷)، احمد و همکاران (۲۰۱۸)، ونزر و همکاران (۲۰۰۶) و گارنر (۲۰۰۵) همخوان و با نتایج پژوهش چانیوتاکیس (۲۰۱۰) ناهمخوان است. با توجه به این یافته، چنین استنباط می‌شود که عدم استفاده زیاد معلمان از شوخ طبعی را می‌توان به شخصیت معلمان و نگرش آنها به جریان شوخ طبعی در فرآیند یاددهی-یادگیری نسبت داد (ضیایی مهر و همکاران، ۲۰۱۰). دلیل دیگر می‌تواند این باشد که شوخ طبعی، توانایی بی میل شدن دانش‌آموزان یا دلخور کردن آنها را دارد و معلمان به همین خاطر علاقه چندانی به کاربرد شوخ طبعی نشان ندادند (پاورز، ۲۰۰۵). ممکن است معلمان، ویژگی شوخ طبعی معلمان را در مقایسه با ویژگی‌های دیگر معلمان مثل دانش تخصصی در برنامه درسی، داشتن رابطه دوستانه، صبر و ایجاد قوانین و مقررات روشن و واضح، کم اهمیت‌تر در نظر بگیرند (چانیوتاکیس، ۲۰۱۰) و همین مسئله باعث شود که معلمان شوخ طبعی متوسطی در تدریس داشته باشند. دلیل دیگر معلمان برای امتناع از شوخ طبعی این است که از تبعات منفی آن بیم دارند. مانند ترس از اینکه کلاس مثل بمب بترکد و از دستشان خارج شود یا شاگردان ناخواسته شوخی‌های ناجوری کنند. برخی معتقدند که شوخ طبعی یک ویژگی غیراکتسابی است. یک دلیل دیگر این است که در دانشگاه و مراکز تربیت معلم، توجه چندانی به این ویژگی، یعنی شوخ طبعی معلمان نمی‌شود (تامبلین، ۲۰۰۹). بطور کلی، شوخ طبعی، به شرطی که از آن زیاد استفاده نشود، می‌تواند توجه و علاقه را افزایش داده و به تصویرگری و تقویت آنچه که آموزش داده می‌شود کمک کند. همچنین، شوخ طبعی بیش از حد، می‌تواند مخالف و ضد یادگیری عمل کند (سلطانا، جابین، جمال و حسن، ۲۰۱۹). همچنین، با توجه به این یافته، عدم کاربرد شوخ طبعی توسط معلمان مورد مطالعه را می‌توان به محدودیت‌های فرهنگی، اجتماعی و آموزشی و عدم آمادگی و پذیرش شوخ طبعی توسط دانش‌آموزان نسبت داد. بنابراین، معلم باید بتواند حالات مثبت همچون توجه کردن، کنجکاوی، اعتماد به نفس و ... را در شاگردان خود پدید آورد و یکی از آسان ترین راه‌های این کار، بهره‌گیری از شوخ طبعی است (تامبلین، ۲۰۰۹). این یافته نشان می‌دهد که معلمان مایل به استفاده از شوخ طبعی در تدریس هستند، اما همچنان شوخ طبعی را یک ابزار بالقوه خطرناک تلقی می‌کنند (لورون و هولوی، ۲۰۱۵). بنابراین، در کنار تشویق و تمجید، شوخ طبعی باید یکی از ابزارهای مفیدی باشد که معلمان برای ایجاد جذابیت و یادگیری دانش‌آموزان در کلاس درس استفاده کنند (سلطانا و همکاران، ۲۰۱۹). بدین منظور، فراهم سازی محیطی امن و سالم و ارائه آموزش‌ها و راهکارهایی مناسب، مطابق با فرهنگ و آداب و رسوم ملیتی و قومیتی، می‌تواند معلمان را در چگونگی بهره‌گیری از مهارت شوخ طبعی در فرآیند تدریس، یادگیری و درک دانش‌آموزان آگاه ساخته و به تبع آن، شادی و نشاط را به دانش‌آموزان هدیه دهد.

یافته‌های دیگر این پژوهش نشان داد دبیرانی که به طور کلی شوخ طبع‌تر بودند، از شوخ طبعی بیشتری در فرآیند تدریس استفاده کرده‌اند. به علاوه، مؤلفه‌های شوخ طبعی دبیران یعنی متغیرهای لذت از شوخی با همبستگی ضعیف، خنده با همبستگی ضعیف، شوخی کلامی با همبستگی متوسط، شوخی در روابط اجتماعی با همبستگی متوسط و شوخی در شرایط استرس آور با همبستگی ضعیف با میزان استفاده از شوخ طبعی در تدریس رابطه معناداری دارند. به عبارت دیگر، هرچه لذت

از شوخی در دبیران، خنده دبیران، شوخی کلامی دبیران، شوخ طبعی در روابط اجتماعی در دبیران و شوخ طبعی در شرایط استرس آور در دبیران بیشتر باشد، میزان استفاده از شوخ طبعی در فرآیند تدریس توسط دبیران نیز بیشتر است. نتایج حاصل از این یافته، با یافته‌های پژوهش محمدی (۱۳۹۷)، مظفری‌پور (۱۳۹۵)، جهان‌فر (۱۳۹۳)، اسدی (۱۳۹۱)، گنولال (۲۰۱۸)، بانات (۲۰۱۸) و بارنی و کریستنسون (۲۰۱۳) در یک راستا قرار دارد. با توجه به یافته‌ها، چنین استنباط می‌شود که بیشتر معلمان شوخ طبع، در فرآیند تدریس از شوخ طبعی استفاده می‌کنند و کاربرد شوخ طبعی، نتایج مثبت زیادی هم برای معلم و برای دانش‌آموزان به دنبال دارد. همچنین، به نظر می‌رسد که معلمان شوخ طبعی را از ویژگی‌های بارز یک معلم و ابزاری برای تقویت و تسهیل فرآیند یاددهی-یادگیری می‌دانند و داشتن روحیه شوخ طبعی را یکی از عوامل مهم برای موفقیت در تدریس قلمداد می‌کنند؛ چرا که داشتن روحیه شوخ طبعانه مزایای بسیاری دارد مانند: مزایای روان شناختی مانند کاهش درد، تنش، ترس، اضطراب و افسردگی، بهبود سلامت روانی و جسمی و افزایش عزت نفس و خویشتن شناسی دانش‌آموزان، مزایای اجتماعی مانند بهبود روحیه دانش‌آموزان و تقویت اعتماد به نفس آنان، شکستن یخ و کاهش شکاف بین رابطه معلم و دانش‌آموزان و مزایای آموزشی مانند کاهش پیچیدگی‌ها و دشواری موضوعات، افزایش انگیزه و توجه دانش‌آموزان، تسهیل در درک مطلب و کمک به حل مسئله است (سلطان و همکاران، ۲۰۱۹). لذا، دبیران می‌توانند از شوخ طبعی به عنوان یک مهارت و توانایی مهم، در فرآیند تدریس استفاده کنند و با افزایش روحیه شوخ طبعی و شوخی کلامی و خنده، استرس و تنش دانش‌آموزان در کلاس درس را به حداقل رسانده و یادگیری دانش‌آموزان را بهبود بخشند (جهانفر، ۱۳۹۳). علاوه بر این، یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که مهارت شوخ طبعی نوعی مهارت قابل انتقال است؛ بدین معنا که افراد شوخ طبع می‌توانند شوخ طبعی را به زمینه حرفه‌ای خود انتقال دهند. همچنین، می‌توان از آموزش شوخ طبعی به معلمان به منزله روشی کارآمد برای کاهش فرسودگی تحصیلی در دانش‌آموزان کرد (سادات و بدری گرگری، ۱۳۹۷).

یادگیری در کلاس درس، در تمام سطوح آموزشی وجود دارد و همیشه بسیار مهم خواهد بود. ابزارهای ارتباطی زیادی وجود دارد که معلمان می‌توانند از آنها برای رسیدن به یادگیری استفاده کنند. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که معلمان شوخ طبعی بالایی دارند و برای کمک به درک دانش‌آموزان از یادگیری و جلب توجه و علاقه آن‌ها به یادگیری، انواع مختلفی از شوخ طبعی را در کلاس درس بکار می‌گیرند. بنابراین، به طور یقین باید بدانیم که شوخ طبعی ابزاری برای تدریس است نه هدف تدریس. معلمان باید اثربخشی شوخ طبعی در تدریس را درک کنند. محتوای تدریس باید با بیان شوخ طبعی هماهنگ باشد. اگر کاربرد شوخ طبعی از محتوای خاص تدریس و نیازهای آموزشی جدا باشد، شوخ طبعی می‌تواند همراه کننده باشد. معلمان باید با ذکاوت و به طرز هنرمندانه، شوخ طبعی را با ارزش زیبایی شناختی و ارزش آموزشی متناسب با ماهیت و نیاز محتوای آموزشی بسازند و شوخ طبعی را بطور اثربخش و کارآمد در امر آموزش و تدریس ترکیب کنند. بر اساس یافته‌های پژوهش، پیشنهادهای کاربردی زیر ارائه می‌شود:

- با وجود اینکه دبیران شوخ طبعی بالایی دارند اما یکی از یافته‌های دیگر پژوهش نشان داد که دبیران در تدریس شوخ طبعی متوسطی دارند و می‌توان دلایل عدم کاربرد زیاد شوخ طبعی در تدریس توسط دبیران را به عدم وجود انگیزه در معلمان، تنگناهای معیشتی، دلسردی شغلی و محدودیت‌های فرهنگی نسبت داد و بدین منظور می‌توان با انجام اقدامات لازم و فرهنگ سازی در این زمینه، معلمان را از فواید و تأثیرات مثبت کاربرد شوخ طبعی بر تدریس و یادگیری آگاه ساخت و کارگاه‌های آموزشی جهت استفاده بهینه و مؤثر از شوخ طبعی و افزایش علاقه و انگیزه معلمان در استفاده از شوخ طبعی در آموزش و تدریس را تشکیل داد.
- پیشنهاد می‌شود که در گزینش و انتخاب دبیران، توانایی بهره‌گیری از شوخ طبعی در آموزش توسط آنان در کنار سایر ویژگی‌ها و صلاحیت‌های دبیران مورد توجه قرار گیرد.
- از آنجایی که نگرش دبیران نسبت به شوخ طبعی در تدریس می‌تواند بر میزان استفاده از آن در فرایند تدریس تاثیر بگذارد. بنابراین توصیه می‌شود که جلسات توجیهی در خصوص اثرات مثبت شوخ طبعی بر عملکرد یادگیرندگان و بهبود ارتباط معلم-شاگرد برگزار شود.

• یافته های دیگر پژوهش نشان از وجود رابطه مستقیم و معنادار بین دبیران شوخ طبع و میزان استفاده از شوخ طبعی در تدریس می دهند، پیشنهاد می شود که دوره های آموزشی با هدف بالا بردن مهارت و هنر شوخ طبعی در دبیران برگزار شود و چگونگی بهره برداری از حس شوخ طبعی در تدریس و ایجاد ارتباط اثربخش از طریق استفاده از انواع شوخ طبعی را به دبیران آموزش داد.

منابع

الف-فارسی

- اسدی، جوان شیر. (۱۳۹۱). *رابطه بین هوش هیجانی، شوخ طبعی، خوشبینی و شادمانی معلمان با انگیزش پیشرفت تحصیلی و رضایت از زندگی در دانش آموزان*. پایان نامه ارشد. گروه علوم تربیتی. دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
- جهان فر، طیب. (۱۳۹۳). *رابطه شادکامی، بخشودگی و شوخ طبعی معلم با کاهش اضطراب دانش آموزان*. پایان نامه کارشناسی ارشد. گروه ادبیات فارسی. دانشکده ادبیات و علوم انسانی. دانشگاه سیستان و بلوچستان.
- خشوعی، مهدیه سادات؛ عریضی، حمیدرضا و آقایی، اصغر. (۱۳۸۸). *ساخت و اعتباریابی پرسشنامه شوخ طبعی*. پژوهش های روانشناختی. ۱۲ (۲و۱)، ۳۹-۲۶.
- دونی، تامبلین. (۲۰۰۹). *یادگیری و شوخ طبعی*، ترجمه حبیب یوسف زاده (۱۳۹۴) رشد معلم. دوره ۳۴، شماره ۲، ۱۴-۱۰.
- رستم بیگی، پریسا؛ روشندل، اعظم؛ صفوی، محبوبه؛ مالیر، محمدشریف. (۱۳۹۰). *تأثیر آموزش شوخ طبعی بر سطح اضطراب دانشجویان پرستاری دانشگاه آزاد واحد استهبان*. افلاک. ۱۲ (۲۳و۲۲)، ۶۷-۵۷.
- سادات، سما، و بدری گرگری، رحیم. (۱۳۹۷). *آموزش شوخ طبعی به معلم و تأثیر آن بر فرسودگی تحصیلی در دانش آموزان*. پژوهش نامه روانشناسی مثبت. ۴، ۲۴-۱۳.
- عبدالملکی، سمانه. (۱۳۹۵). *مقایسه مولفه های خرد در معلمان کم تجربه و با تجربه شهرستان همدان*. پایان نامه ارشد. گروه روان شناسی تربیتی. دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی. دانشگاه بوعلی سینا.
- قادری، مصطفی. (۱۳۹۳). *عمل و نظریه در مطالعات برنامه درسی*. تهران: انتشارات آوای نور.
- قائینی نژاد، زهرا. (۱۳۹۵). *تیپ های شخصیت و شوخ طبعی و ارتباط آن با بهبود عملکرد معلمان*. پایان نامه ارشد. گروه علوم تربیتی. دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی. دانشگاه سیستان و بلوچستان.
- محمدی، شیوا. (۱۳۹۷). *بررسی درک و استفاده از حس شوخ طبعی در کلاس زبان انگلیسی توسط معلمان و فراگیران آموزش زبان انگلیسی به عنوان زبان خارجی*. پایان نامه ارشد. گروه زبان خارجی. دانشکده زبان انگلیسی. دانشگاه اصفهان.
- مظفری پور، روح اله. (۱۳۹۵). *تبیین ویژگی های کارزماتیک به عنوان الگویی از معلم اثربخش*. گروه علوم تربیتی. نوآوری های آموزشی، ۱۵ (۵۸)، ۱۳۵-۱۵۰.

ب-خارجی

- Ahmad, N. A., Mohamed, S., Hasnan, K. A., Ali, N., & Puad, F. N. A. (2018). The Use of Teacher's Joke Increases Students' Involvement inside Classroom. *The International Journal of Social Sciences and Humanities Invention*, 5(10), 5039-5046.
- Algafar, R. (2017). Teachers' Perspectives toward the Use of Humor in Teaching English as a Foreign Language. *Universitas Jambi*, 1(1), 1-11.
- Banat, F. (2018). The Effects of Using Humor on EFL Students' motivation: The case of third year English at University of Tlemcen (Doctoral dissertation).
- Barney, D., & Christenson, R. (2013). Using humor in physical education. *Strategies*, 26(2), 19-22.

- Bekelja Wanzer, M., Bainbridge Frymier, A., Wojtaszczyk, A. M., & Smith, T. (2006). Appropriate and inappropriate uses of humor by teachers. *Communication Education*, 55(2), 178-196.
- Bekelja Wanzer, M., Bainbridge Frymier, A., Wojtaszczyk, A. M., & Smith, T. (2006). Appropriate and inappropriate uses of humor by teachers. *Communication education*, 55(2), 178-196.
- Buckman, K. H. (2010). Why did the professor cross the road? How and why college professors intentionally use humor in their teaching. Texas A&M University.
- Chaniotakis, N. (2010). Teachers' perceptions of humor in teaching. ICERI2010 Proceedings, 1187-1195..
- Cohen, J. (2013). Statistical power analysis for the behavioral sciences. Routledge.
- Fata, I. A., Komariah, E., & Irfandy, I. (2018). Laugh and Learn: Evaluating from Students' Perspective of Humor Used in English Class. *Al-Ta lim Journal*, 25(2), 117-127.
- Faulkner, T. O. D. (2011). Is Humor a Useful Classroom Tool to Motivate and Help Young Korean Learners Remember? Unpublished Master's Thesis, Birmingham, England, 69.
- Garner, R. (2005). Humor, analogy, and metaphor: HAM it up in teaching. *Radical Pedagogy*, 6(2), 1.
- Goebel, B. (2020). ENG 1, Humor for Teachers: A Three-Course Meal for Laughs. *English Journal*, 109(4), 38-45.
- Gönülal, T. (2018). Laughing Matters: ELLs' Comprehension and Perceptions of Humor. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 7(4), 453-468.
- Gruntz-Stoll, J. (2001). Ernsthaft humorvoll: lachen (d) Lernen in Erziehung und Unterricht, Beratung und Therapie. Klinkhardt.
- Gurtler, L. (2002). Humor in Educational Contexts. Eric
- Hackathorn, J., Garczynski, A. M., Blankmeyer, K., Tennial, R. D., & Solomon, E. D. (2011). All Kidding Aside: Humor Increases Learning at Knowledge and Comprehension Levels. *Journal of the Scholarship of Teaching and Learning*, 11(4), 116-123.
- Hellman, S. V. (2007). Humor in the classroom: Stu's seven simple steps to success. *College Teaching*, 55(1), 37-39.
- Hismanoglu, M., Ersan, Y., & Turan, Y. Z. (2018). Turkish EFL Learners' Perceptions on Teachers' Using Humor in the EFL Classroom. Online Submission, 6(2), 284-294.
- Howe, N. E. (2002). The origin of humor. *Medical hypotheses*, 59(3), 252-254.
- Huang, N. T., & Lee, H. L. (2019). Ability emotional intelligence and life satisfaction: Humor style as a mediator. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 47(5), 1-13.
- Hurren, B. L. (2006). The effects of principals' humor on teachers' job satisfaction. *Educational studies*, 32(4), 373-385.
- Iivari, N., Kinnula, M., Kuure, L., & Keisanen, T. (2020, April). " Arseing around was Fun!"—Humor as a Resource in Design and Making. In *Proceedings of the 2020 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems* (pp. 1-13).
- Jihene, M., Rejeb, R. B., & Le Maléfan, P. (2020). The Role of Humor in Sustainable Education and Innovation. In *Sustainable Development and Social Responsibility—Volume 2* (pp. 361-371). Springer, Cham.
- Kilic, Y. (2016). The Views of Turkish Teachers on the Use of Humor in Secondary Schools. *Educational Research and Reviews*, 11(9), 945-956.
- Koçer, H., Eskidemir, S., Özbek, T., & Okulu, Ö. A. E. İ. (2012). 6 Yaş Çocuklarının Mizahi Tepkilerinin Paul E. McGhee'nin Mizah Gelişim Evrelerine Göre İncelenmesi. *Kasım* 2012, 82.

- Koçer, H., Eskidemir, S., Özbek, T., & Okulu, Ö. A. E. İ. (2012). 6 YAŞ Çocuklarının Mizahi Tepkilerinin Paul E. McGhee'nin Mizah Gelişim Evrelerine Göre İncelenmesi. *Kasım 2012*, 82.
- Lefcourt, H. M. (2001). *Humor: The psychology of living buoyantly*. Springer Science & Business Media.
- Lovorn, M., & Holaway, C. (2015). Teachers' perceptions of humour as a classroom teaching, interaction, and management tool. *The European Journal of Humour Research*, 3(4), 24-35.
- Machlev, M., & Karlin, N. J. (2017). The Relationship Between Instructor Use of Different Types of Humor and Student Interest in Course Material. *College Teaching*, 65(4), 192-200.
- Martin, R. A. (2010). *The Psychology of Humor: An Integrative Approach*. Elsevier
- Martin, R. A., Puhlik-Doris, P., Larsen, G., Gray, J., & Weir, K. (2003). Individual differences in uses of humor and their relation to psychological well-being: Development of the Humor Styles Questionnaire. *Journal of research in personality*, 37(1), 48-75.
- Masek, A., Hashim, S., & Ismail, A. (2019). Integration of the humour approach with student's engagement in teaching and learning sessions. *Journal of Education for Teaching*, 45(2), 228-233.
- Matthias, G. (2014). The relationship between principals' humor style and school climate in Wisconsin's public middle schools.
- Menezes, L., & Costa, A. M. (2020). Do Mathematics, humour and teaching combine?. *European Journal of Teaching and Education*, 2(1), 31-38.
- Morrison, M. K. (2008). Using humor to maximize learning: The links between positive emotions and education. R & L Education.
- Ocon, R. (2015, June). Using humor to create a positive learning environment. In Proceedings of the 122nd ASEE Annual Conference and Exposition. Seattle, Washington.
- Osterwalder, F. (2002). "Nun lern'ich bei Lust und Lachen all die allerschönsten Sachen": Humorlosigkeit in der Schule-ein pädagogisches Erbe?. na. Oxford dictionary the fourth edition.
- Powers, T. (2005). Engaging students with humor. *APS Observer*, 18(12).
- Rißland, B., & Gruntz-Stoll, J. (2009). *Das lachende Klassenzimmer: Werkstattbuch Humor*. Schneider-Verlag Hohengehren.
- Shatz, M. A., & Coil, S. R. (2008). Regional campus teaching ain't a joke but humor can make it more effective. *Association for University Regional Campuses of Ohio*, 14, 105-117.
- Sultana, M. S., Jabeen, M. R., Jamal, M. M., & Hassan, M. S. (2019). Humour: A Tool to Enhance EFL Learning. *Strength for Today and Bright Hope for Tomorrow Volume 19: 6 June 2019 ISSN 1930-2940*, 282.
- Torok, S. E., McMorris, R. F., & Lin, W. C. (2004). Is Humor An Appreciated Teaching Tool? Perceptions Of Professors'teaching Styles And Use Of Humor. *College Teaching*, 52(1), 14-20.
- Tunnisa, D. (2018). Teacher's Appropriate Humor and Its Impacts on English Classroom Environment at English Course (Doctoral dissertation, Universitas Negeri Makassar).
- Wanzer, M. B., Frymier, A. B., & Irwin, J. (2010). An explanation of the relationship between instructor humor and student learning: *Instructional humor processing theory*. *Communication Education*, 59(1), 1-18.
- Zhang, Y. (2016, May). The Importance of Humor in Teaching. In 2nd International Conference on Arts, Design and Contemporary Education. Atlantis Press.

Studying the High School Teachers Humor during Teaching Process

Abstract

The present study was performed with the aim of knowing the level of humor to which the high school teachers spike in a classroom and the extent of their use of humor in the teaching process at Shush city. This is a quantitative and applied research. The population consists of all the teachers of the first and second secondary schools of Shush city in the academic year 2019-20. The minimum sample size was calculated according to Morgan's table and totally 224 teachers were selected through random proportional sampling method. The required data was collected using two questionnaires: a) Humor questionnaire (Khoshoei et al., 2009), b) researcher-made questionnaire "the level of using humor in teaching". The validity of the researcher-made questionnaire was determined according to the consensus of experts as well as to the Lawshe (1986)'s validity ratio index. Using Cronbach α coefficient, the reliability of the humor questionnaire (Khoshoei et al.) the researcher-made questionnaire were determined at 0.96 and 0.091 respectively. To analyze the data, one sample t- tests and Pearson correlation coefficient were used. The findings showed that the general humor of teachers was very high and they had a moderate sense of humor in the teaching process. In other words, they have used an average sense of humor in the teaching process. Another finding also showed that teachers who were generally in more humor mood have used more humor during teaching process.

Keywords: humor, teaching, effective communication, curriculum, high school